

Birtoktervezési és rendezési ismeretek 13.

**A fenntartható erdőgazdálkodás tervezése,
nyilvántartásának rendszere**

Katonáné Gombás, Katalin

Birtoktervezési és rendezési ismeretek 13.: A fenntartható erdőgazdálkodás tervezése, nyilvántartásának rendszere

Katonáné Gombás, Katalin

Lektor: Dr. Máthay, Csaba

Ez a modul a TÁMOP - 4.1.2-08/1/A-2009-0027 „Tananyagfejlesztéssel a GEO-ért” projekt keretében készült. A projektet az Európai Unió és a Magyar Állam 44 706 488 Ft összegben támogatta.

v 1.0

Publication date 2010

Szerzői jog © 2010 Nyugat-magyarországi Egyetem Geoinformatikai Kar

Kivonat

Ennek a témakörnek a megírásakor azt a célt tűztük ki, hogy olyan átfogó ismertetést állítsunk össze, mely betekintést ad a fenntartható erdőgazdálkodás tervezéséről, és annak nyilvántartási rendszeréről az Európai Unióban és Magyarországon egyaránt.

Jelen szellemi terméket a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény védi. Egészének vagy részeinek másolása, felhasználás kizárólag a szerző írásos engedélyével lehetséges.

Tartalom

13. A fenntartható erdőgazdálkodás tervezése, nyilvántartásának rendszere	1
1. 13.1 Bevezetés	1
2. 13.2 A változó környezeti feltételek erdészeti kihívásai	2
2.1. 13.2.1 Aszálykár, tűzkár	3
2.2. 13.2.2 Fagykárak	3
2.3. 13.2.3 Széldöntések, széltörések	3
2.4. 13.2.4 Nyári jégkár, nyári vízkár	4
3. 13.3 Az erdőszerepekre gyakorolt környezeti hatások	4
4. 13.4 Az erdőhasználatot és az erdőgazdálkodást alakító szakpolitikák	5
4.1. 13.4.1 Uniós szakpolitikák	5
4.2. 13.4.2 Nemzeti szakpolitikák	6
5. 13.5 A fenntartható erdőgazdálkodás erdővédelmi elemei	9
6. 13.6 Erdészeti információcsere az Európai Unióban	9
7. 13.7 Jövőkép, jogharmonizáció Magyarországon	10
7.1. 13.7.1 Törvényi módosítások	11
7.2. 13.7.2 Erdők megosztásának módosítása	11
7.3. 13.7.3 Állami beavatkozás	12
7.4. 13.7.4 Használati feltételek módosítása	13
7.5. 13.7.5 Tulajdonosi szám növekedésének megállítása	13
8. 13.8 Összefoglalás	14
9. 13.9 A tárgymutató, fogalomtár	14

13. fejezet - A fenntartható erdőgazdálkodás tervezése, nyilvántartásának rendszere

1. 13.1 Bevezetés

A modul bevezetésében feltétlen fel kell hívnunk a figyelmet arra, hogy a „Föld és területrendezés”c. Digitális jegyzet Prof Emer. Dr. Szabó Gyula által írt „**14. Erdőrendezés, erdőtervezés, erdőterképezés**” c. modul **ismerete** az alábbiakban közreadott ismeretanyag elsajátításához **elengedhetetlen**, és arra támaszkodik. A 14. modul az erdőrendezés alapjaival megismertette az olvasót. Ezért nekünk már arra építkezve kell a fenntartható erdőgazdálkodás tervezésére vonatkozó ismereteket leírni.

Az erdészeti politika elsősorban az Európai Unió tagállamainak hatáskörébe tartozik. Az Európai Unió szerepe korlátozott, és legfőképpen a nemzeti erdészeti politikákat valamint programokat kiegészítő, alábbi értékteremtő tevékenységekre irányul:

- az Európai Unió területén található **erdők állapotának figyelemmel kísérése** és adott esetben állapotjelentés készítése,
- **felkészülés a világméretű változásokra** és a tagállamok figyelmeztetése a körvonalazódó kihívásokra, valamint
- javaslatok kidolgozása uniós szintű, korai fellépésekre, illetőleg ezen **fellépések koordinálása vagy támogatása**.

A modulban fel kívánjuk hívni a figyelmet arra, hogy erdőinknek milyen kihívásokkal kell szembenézniük, és ezek milyen veszélyekkel járnak az erdők funkciói szempontjából.

Áttekintést kívánunk nyújtani a várható kihívások kezelésére, valamint az ezekhez, rendelkezésre álló erdővédelmi eszközökről és az erdészeti információs rendszerről.

A fejezetből Ön megismeri:

- A változó környezeti feltételekhez hogyan alkalmazkodik az erdészeti tevékenység.
- Az erdőszerepek miként változnak napjainkban.
- Az Európai Unió szakpolitikáját, az erdőhasználatra és erdőgazdálkodásra vonatkozóan.
- Magyarország erdészeti politikáját.
- Az erdővédelemet, amely a fenntartható erdőgazdálkodást biztosítja.
- Az Európai Unió tagállamai miként cserélik az erdészeti információikat.
- Magyarország javaslatait, az erdészeti jogharmonizációra vonatkozóan.

A fejezet anyagának elsajátítása után Ön képes lesz:

- Meghatározni, a változó környezeti feltételeket és azokra adott erdészeti válaszokat,
- Ismerni az erdő rendeltetését befolyásoló környezeti hatásokat,
- Véleményt alkotni az Európai Unió erdészeti szakpolitikájáról,
- Ismerni, a fenntartható erdőgazdálkodás erdővédelmi feladatait,
- Beszélni az Európai Unió erdészeti információ csere feladatairól,

- Ismerni a magyar erdészeti jogharmonizációra tett javaslatokat.

2. 13.2 A változó környezeti feltételek erdészeti kihívásai

Az Európai Unió és ezen belül Magyarország erdőgazdálkodási tevékenységeinek döntő hányada arra irányul, hogy a változó helyi viszonyokhoz kiválóan alkalmazkodó erdők alakuljanak ki.

Az emberi tevékenységekkel kiváltott éghajlatváltozás üteme azonban annyira felgyorsult, hogy az ökoszisztémák természetes alkalmazkodó képességükkel már nem képesek vele lépést tartani.

A táj fragmentáltsága (mozaikossága, sokszínűsége), a faállományok sokszor túlon túl egyszerű összetétele és szerkezete, valamint az egyéb környezeti terhek, például a fák kiszáradása, új kártevő fajok megjelenése és a viharok, rendkívüli mértékben megnehezítik az önálló alkalmazkodást az erdők számára. Épp ezért a fajok és gazdálkodási technológiák megfelelő megválasztása terén nagyobb fokú emberi közreműködésre lehet szükség annak érdekében, hogy az erdőtakaró életképes maradjon, és az erdő minden funkcióját folyamatosan el tudja látni. Elképzelhető, hogy egyes területeken, középtávon kedvezőbb körülmények alakulnak ki az erdők fejlődéséhez.

Az erdők funkcionalitása eddig is ki volt téve különböző természeti veszélyeknek. Általában véve igaz, hogy az éghajlatváltozás súlyosbítja ezeket a veszélyeket, de nem lehet mennyiségileg pontosan meghatározni, hogy a korábbi szintekhez képest pontosan milyen mértékben. Ebből következően **kell vizsgálni** a velejárá és az éghajlatváltozás következtében **fellépő változások erdőfunkciókra gyakorolt hatásait**.

A hosszabb távra szóló előrejelzések bizonytalanabbak. Az erdőtípusok és fajok téli hideggel és nyári meleggel szembeni ellenálló képességével is számolni kell.

Az éghajlatváltozás abiotikus (az élettelen természetnek az élőlények működését befolyásoló tényezői) és biotikus (az élőlényeket az élő környezet felől érő hatás) károkat okoz egyaránt.

Ezek tovább súlyosbítják:

- az erdei élőhelyeken előforduló kórokozók és kártevők által okozott károkat,
- új egzotikus (távoli, ritka, szokatlan) fertőzések megjelenéséhez vezet, akár ember hurcolja be azokat, akár természetesen terjednek,
- megváltoztatja a populációk dinamikáját.

A jelentős abiotikus erdőkárok aktualitása, velük kapcsolatban megnövekedett figyelem miatt, hasznosnak tartjuk közel fél évszázad **abiotikus káradatait** összefoglalni.

Az erdőgazdálkodók kötelesek évente az Erdővédelmi Jelzőlapok kitöltésével adatokat szolgáltatni az erdeikben előforduló károkról. Az ERTI (Erdészeti Tudományos Intézet), 1960-as évek eleje óta gyűjti és dolgozza fel ezeket a jelentéseket, értékeli a belőlük származó adatokat.

Magyarországi erdőkben az összesített erdőkárok, ezen belül mind **a biotikus, mind az abiotikus erdőkárok növekvő tendenciát mutatnak az elmúlt közel fél évszázadban.**

Az 1962-2009. közötti időszakban az átlagos összesített erdőkár évente 102 748 ha., ennek átlagosan **84%-a biotikus, 16%-a abiotikus** eredetű.

Az abiotikus károk részesedése az összes kárterülethez képest évenként változó. A legkisebb arány (2%) 1978-ban volt, a legnagyobb (43%) pedig 2007-ben, amikor több mint 60 ezer ha.-on jelentkezett abiotikus kár Magyarországi erdeiben.

Abiotikus károk vonatkozásában még kiemelkedő volt 1993 (51 ezer ha.) és 1994 (43 ezer ha.) is.

Ezekben a kiemelkedő években az összes abiotikus kár több mint 95%-át öt kárforma adta: aszálykár, fagykár, hó törés, széltörés-széldöntés, illetve nyári jégkár.

Az 1993-as év jellemzője, hogy a károk túlnyomó része aszálykár volt, 1994-ben pedig az aszálykárok mellett jelentős hó törések is jelentkeztek. 2007-ben jelentős aszálykárok és széltörés-széliöntések mellett az addig észlelt legnagyobb tavaszi fagykárok alakultak ki. (Hirka et.al,2010)

2.1. 13.2.1 Aszálykár, tűzkár

Az elmúlt 49 évben az aszálykárok évente eltérő mértékben sújtották a magyar erdőket. Egyes években nincs, vagy alig érzékelhető a kár, míg más években több 10 ezer ha.-on is regisztrálják. **Ez az abiotikus kárforma jelentkezett eddig legnagyobb területen erdeinkben, 1993-ban, több mint 45 ezer ha.-on.** Az utóbbi 20 évben emelkedik a tendencia.

Az aszályossággal természetesen összefüggnek a tűzkárok is. A legnagyobb tűzkár 2003-ban és 2007-ben pusztította erdeinket, melyek közismerten erősen aszályos évek voltak. (Hirka et.al,2010)

Az éghajlatváltozás következtében az előrejelzések szerint több aszályos és szeles időszakkal, valamint magasabb hőmérsékleti értékekkel kell számolni. Ezzel viszont nő a tűzveszély kockázata és a tüzesetek súlyossága. Az anyagi károkon túl ezek a nagy kiterjedésű tüzek a szerves anyagok felemésztésével csökkentik a talaj termékenységét és meghiúsítják a biológiai sokféleség megőrzésére irányuló erőfeszítéseket.

A Natura 2000 élőhelyek erősen károsodott erdőterületein rendkívüli nehézségek árán áll csak vissza a tüzet megelőző állapot, különösen, ami a biodiverzitást (biológiai sokféleség: a fajok sokszínűsége) illeti.

Az éghajlatváltozás miatt az erdőtűz megelőzésre tett erőfeszítéseket tovább kell fokozni.

Szoros összefüggés áll fenn az aktív erdőgazdálkodás és a tűzveszély kockázatának csökkentése között.

Egy jól működő bioenergia-piac, amelynek gyakran a fragmentált erdőtulajdonosi szerkezetből adódó nem megfelelő gazdálkodási gyakorlat szab gátat, jelentős mértékben elejét tudná venni a tüzeknek, hiszen gazdasági ösztönzőket teremtene az elhagyott erdőterületek spontán erdőtüzeit tápláló biomassza (biológiai eredetű szerves anyag tömeg) eltávolítására. (BOKU,2008)

2.2. 13.2.2 Fagykárok

A fagykárok kialakulására periodicitás, vagy emelkedő tendencia egyelőre nem jellemző. A legkiemelkedőbb év a 2007-es volt, akkor több mint 31 ezer ha.-on regisztráltak károkat. A második legmagasabb érték 1972-ben adódott. (Hirka et. al,2010)

2.3. 13.2.3 Széliöntések, széltörések

Az elmúlt évtizedben gyakran volt példa különösen súlyos károkat okozó viharokra Európában.

Európa mérsékelt égövében **a viharok váltak a legnagyobb veszélyforrássá, az erdőket sújtó összes káresemény közül több mint 50% viharok miatt következik be.**

Társadalmi és gazdasági következményeik is vannak az erdei viharkároknak, mivel óriási kidöntött fa mennyiséget kell megmozgatni, amelynek nagy része törött, széthasadt vagy gyökerestől kifordult, s ezért kereskedelmi szempontból már kevésbé vonzó. A mentés és az értékesíthetőség optimalizálása érdekében a fákat a lehető leghamarabb ki kell vágni, már csak a további károsodás (pl. rovarok pusztítása, gombák okozta korhadás, egyenetlen kiszáradás) megelőzéséhez is.

Ha a viharkár kisebb, a mentési műveletek ideiglenes helyi munkalehetőségeket teremthetnek, ám ha kiterjedtebb, akkor a fák hatalmas mennyiségével kapcsolatos tervezés, a kitermelés, a szállítás, a forgalmazás és a tárolás általában nagyszámú személyi erőforrás átcsoportosítását igényli. Ez nemcsak bizonyos minőségi osztályú fatípusok piacainak működésében, de a beütemezett erdészeti műveletek végrehajtásában is fennakadásokat okozhat.

A viharkároknak emellett sokszor a közlekedést vagy az ökológiai infrastruktúrákat érintő karbantartási és helyreállítási költségvonzata is van.(BOKU,2008)

A 2010-es tavaszi időjárás következtében hazánk erdeiben már a tavasz folyamán jelentős széliöntések, széltörések alakultak ki.

Az elmúlt közel 50 évben a legkiemelkedőbb év ebből a szempontból az 1999-es év volt, amikor több mint 9 ezer ha.-on észleltek széltöréseket. Az utóbbi 10-11 évben megnövekedett ennek a kártípusnak a jelentősége. (Hirka et. al,2010)

2.4. 13.2.4 Nyári jégkár, nyári vízkár

Magyarországon, a nyári víz és jégkár átlagos évi értékei nem érik el az 1000 ha.-t, de egyes években nagyobb jelentőségük is lehet. Pl. 2005-ben nyári jégkár több mint 4000 ha.-on okozott károkat, 2006-ban pedig a vízkár értéke több mint 2000 ha. volt. A 2010-es tavaszi időjárás miatt a vízkár jelentősége is nagy volt. (Hirka et. al,2010)

A hazánk erdeiben kialakuló károkra alapvető hatással van az időjárás, illetve annak szélsőségei. Amíg azonban a biotikus károkat közvetetten, gyakran bonyolult hatásrendszereken keresztül befolyásolja az időjárás, az abiotikus károkra általában közvetlenül, direkt módon hat.

Az elmúlt közel fél évszázad során a biotikus eredetű erdőkárokhoz hasonlóan az abiotikus károk is növekvő trendet mutatnak. A kiemelkedő éves kárterületek különösen az utóbbi 20 évre jellemzőek.

Az elmúlt fél évszázad adataira alapozva azt viszont nagy biztonsággal kijelenthetjük, hogy **hazánk területére előre jelzett trendek (gyakoribb és súlyosabb aszálykárok, gyakoribb extrém időjárási helyzetek) realizálódása esetén gyakoribb és súlyosabb károkra kell számítanunk a magyar erdőkben. Ezeknek megelőzésére, hatásuk csökkentésére, a károk kezelésére pedig már most jelentős lépéseket kell tennünk.** (Hirka et.al,2010)

Megelőző lépések lehetnek:

- tág tűrésű, ellenálló erdőtípusok, fafajok telepítése,
- erdei fafajok és faállományok sokszínűségének megőrzése, kialakítása,
- fafajok és gazdálkodási technológiák termőhelynek megfelelő megválasztása,
- talaj termékenységének megőrzése,
- erdőtulajdonosi szerkezet fragmentációjának (mozaikossága, sokszínűsége) csökkentése,
- a táj mozaikosságának megtartása.

3. 13.3 Az erdőszerepekre gyakorolt környezeti hatások

„Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás: egy európai fellépési keret felé” című bizottsági fehér könyvvel kapcsolatos tanácsi következtetések hangsúlyozták, hogy az alkalmazkodás ügyét az éghajlatváltozással szembeni ellenálló képesség növelése révén minden kapcsolódó szakpolitikai területen, egyebek mellett az erdőgazdálkodásban is érvényre kell juttatni.

Ezen túlmenően külön kiemelték, hogy az éghajlatváltozás hatásainak felmérésére minden érintett ágazat vonatkozásában hatékonyabb vizsgálatokra van szükség, valamint elismerték **a fenntartható (tartamos: korábban az erdészek így hívták) erdőgazdálkodás szerepét az erdők éghajlatváltozással szembeni sérülékenységének csökkentésében.** (COM,2010)

A Tanács következtetései emellett tudomásul vették az Erdészeti Kutatóintézetek

Nemzetközi Szövetségének (IUFRO) 2009. évi jelentését, amely a következőket állapította meg:

„Az elmúlt fél évszázadban az erdei ökoszisztémák már érezhették az éghajlatváltozás hatásait, a jövőben pedig várhatóan még több hatás éri azokat. Hacsak nem sikerül lényeges mértékben csökkenteni a szén-dioxid-kibocsátások jelenlegi szintjét, az erdők teljesen elveszíthetik szénkörforgás-szabályozó képességüket. Ha ez bekövetkezik, a légkörbe óriási mennyiségű szén-dioxid kerül, tovább súlyosbítva az éghajlatváltozás hatásait.”

Az **éghajlatváltozás erdőkre gyakorolt összesített hatását**, így például a környezeti viszonyok változását, a kiszáradást, a viharokat és erdőtüzeket, eltérő mértékben bár, de Európa egésze megszenvedti majd.

A hatások a **társadalmi-gazdasági és környezeti szerepeket** sem hagyják érintetlenül.

A jelenleg még behatárolt régiók ügyének tekintett problémák minden valószínűség szerint átlépik az addigi kereteket, ahogyan az már az erdők és a viharok esetében nyilvánvalóan látszik is.

Az **uniós méreteket öltő kihívások felvetik annak kérdését, hogy az EU mivel tud a legjobban hozzájárulni ahhoz, hogy az erdők minden funkciójukat ugyanúgy el tudják látni a jövőben?**(IUFRO,2009)

4. 13.4 Az erdőhasználatot és az erdőgazdálkodást alakító szakpolitikák

4.1. 13.4.1 Uniós szakpolitikák

Az Európai Unió erdőszetre irányuló szakpolitikai **eszközei**, azaz az **erdészeti stratégia**, az **erdészeti cselekvési terv**, valamint az innovatív és fenntartható faalapú iparágakról szóló közlemény mellett néhány egyéb uniós szakpolitikai terület is lényeges az erdők és az erdőszet szempontjából, igaz nem kifejezetten azokra vonatkozik. Ezekre az alábbiakban megjelölt szakpolitikai területekre az **EU erdőszeti cselekvési tervének** számos lényegi **eleme** is utalást tesz.

- A **Natura 2000 hálózat** kiemelt szárazföldi élőhelyeinek csaknem **20%-a** erdőterület.
- „Az uniós éghajlat-politika elismeri, hogy **célkitűzései összességében csak akkor teljesülhetnek, ha ehhez minden ágazat – a földhasználati, földhasználat-változási és erdőgazdálkodási tevékenységeket is beleértve - megfelelő mértékben hozzájárul.**”
- A vállaláselosztási határozat (a 406/2009/EK határozat) és az ETS-irányelv (a 2009/29/EK irányelv) tartalmaz olyan rendelkezéseket, melyek szerint, az **üvegházhatást előidéző gázkibocsátás csökkentésére vonatkozó vállalásokat az erdőszeti tevékenységekre is ki kell terjeszteni.**
- Az **erdészeti intézkedések finanszírozásának legfőbb eszköze a vidékfejlesztési rendelet (2007–2013)**(az 1698/2005/EK tanácsi rendelet), amely többek között rendelkezik az erdőtelepítés tártámogatásáról, a Natura 2000 területeknek nyújtott kifizetésekről, a megelőzésről, a helyreállításról és más erdő-környezetgazdálkodási intézkedésekről, valamint az erdőgazdálkodási és fafeldolgozási beruházásokról.
- Az **erdőbirtokosoknak szánt tanácsadási szolgáltatások igénybevételével kapcsolatos intézkedések hozzájárulnak az erdők fenntartható felhasználásához**, növelik az éghajlatváltozással kapcsolatos tudatosságot, előmozdítják a hatások mérséklésére irányuló tevékenységeket és segítséget nyújtanak az erdőbirtokosoknak az alkalmazkodásban.
- A **környezetvédelmi feltételeesség** mechanizmusának **alkalmazása szintén hatással lehet az erdőgazdálkodásra**, különösen azt az állapotfelmérést követően, amelynek eredményeként a **jó mezőgazdasági és ökológiai állapot keretfeltételei kiegészültek egy, a vízgazdálkodással összefüggő követelménnyel**, melynek értelmében legkésőbb 2012-től védelmi sávokat kell kialakítani a vízfolyások mentén. E politika végrehajtása véderdősávok létrehozását vagy megővését eredményezheti.(Szabó,2010)
- A **megújuló forrásokból származó energia** használatának előmozdításáról szóló irányelv (a 2009/28/EK irányelv) a **megújuló energiaforrások arányának 20%-ra való növelését írja elő** az Európai Unió számára 2020-ig, ehhez pedig a **legnagyobb mértékű hozzájárulást várhatóan a mezőgazdasági, az erdőszeti és a szerves hulladék eredetű biomassa adja** hő- és villamosenergia-termelés céljára, valamint a közlekedéshez használható üzemanyagként.
- A közösségi növény-egészségügyi szabályozás (a 2000/29/EK tanácsi irányelv) **az erdei élőhelyeken idegen vagy kártékony fajok és szervezetek terjedését hivatott megállítani.** Folyamatban lévő felülvizsgálata révén az erdőszeti szaporítóanyagok felhasználásának és kereskedelmének korlátozásai rugalmasabbakká válhatnak és/vagy úrrá lehet lenni az éghajlatváltozás kártevőkre és betegségekre, illetve kórokozó-átvivőkre gyakorolt hatásain.

- Az erdészeti szaporítóanyagok forgalmazásáról szóló, 1999. december 22-i 1999/105/EK tanácsi irányelv elismeri, hogy az **erdészeti szaporítóanyagok** megfelelő megválasztása **erdészeti szempontból** lényeges kérdés, valamint hogy a kiválasztott szaporítóanyagoknak **genetikailag meg kell felelniük a különféle termőhelyi feltételeknek, és kiváló minőségűeknek kell lenniük.**
- A hetedik kutatási keretprogram bevezette az európai technológiai platformok fogalmát azokon a területeken, amelyeken Európa versenyképessége, gazdasági növekedése és jóléte a kutatás és a technológiai fejlődés függvénye. Az erdészeti technológiai platform – az ágazat irányítása mellett – közös alapot hoz létre az érdekelt felek számára a stratégiai kutatási ütemterv meghatározása és végrehajtása céljából. (COM,2010)
- A hetedik kutatási keretprogram ezen kívül **anyagi forrásokat biztosít az erdei környezet biológiai erőforrásainak fenntartható előállítására és az azokkal való fenntartható gazdálkodásra, valamint az ökológiai változások előrejelzésére** irányuló kutatási együttműködésekhez.
- A Bizottság Közös Kutatóközpontja egyebek mellett a **távérzékeléssel, az éghajlatváltozással, az erdészeti monitoringgal, az erdők szétaprózódottságával, az erdőtüzekkel és az erdészeti információk rendszerekkel** kapcsolatban **folytat kutatásokat.**
- A jelenlegi kohéziós politika támogatja a megújuló energiaforrásokkal kapcsolatos beruházásokat, valamint hozzájárul a természeti környezet és a biodiverzitás megóvását és javítását szolgáló programok finanszírozásához.
- A szakpolitikai összhang biztosítása érdekében a **Bizottság** szolgálatközi **erdészeti csoportja rendszeresen ülésezik, napirendjére tűzve a lényeges erdészeti kérdéseket.** (COM,2010)

4.2. 13.4.2 Nemzeti szakpolitikánk

Az Európai Unió minden tagországa nemzeti szinten szabályozza az erdőgazdálkodást: a konkrét erdészeti törvényektől kezdve az erdészeti szempontokat érvényre juttató, egyéb tárgyú jogszabályokig.

Magyarországon, 2009. május 25-én jelent meg, **Az erdőről, az erdő védelméről és erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény.**(Szabó,2010) 2010. május 13-ig megalkották annak hét kiegészítő kormány és FVM rendeletét is.

Már elindult egy ún. jogszabályok felülvizsgálata „mozgalom”, intézkedés-, és kam-pánysorozat.

Ennek alapján ismertetjük az **Erdőtörvényi és végrehajtási rendeleti módosításra vonatkozó javaslatokat.**

- **Pontosítani kellene, hogy az erdőterület határát megjelölő és védelmet szolgáló árok erdészeti létesítménynek minősül-e,** mivel az erre vonatkozó jogszabályi tételek az árkot nem nevesítik, nem sorolják fel az erdészeti létesítmények között. A magánerdő-tulajdonosok, főleg az alföldi területeken, a falopások ellen különböző mélységű árok (árkok) kialakításával védekeznek a jogtalan behatolók ellen. (Aztán az erdészeti hatóság ezért büntet, vagy eredeti állapot visszaállítását rendel el, pedig az erdőterületben nem okozott kárt a létesített árok.
- A magánerdő-gazdálkodásban a törvény által előírt szakirányító erdészeti **szakszemélyzet erdész szakember és jogosult erdészeti szakszemélyzet működése, foglalkoztatása, meghatalmazás (szerződés, megállapodás) céljából mintát lenne célszerű kiadni.**
- **Súlyosak és gazdasági veszteséget eredményeznek az erdőtörvényben és végrehajtási rendeleteiben előírt szakmai korlátozások.** Erre a leglényegesebb példa a Natura 2000 –ben érintett erdőtervek előírásainak felülvizsgálata.

A szakma arra gondolt, hogy ennek keretében az erdészeti hatósággal, természetvédelemmel együttműködve, a Natura 2000-ben érintett erdőrészek esetében azokat, amelyeket az eddigi tapasztalatok szerint indokolatlanul vontak Natura 2000 területek körébe, azokat a mostani eljárás során abból kiveszik. Mekkora tévedett a szakma! (Balázs,2010)

Ezt támasztja alá:

A fenntartható erdőgazdálkodás
tervezése, nyilvántartásának
rendszere

A Natura 2000 hálózat kialakításának befejezése érdekében elfogadta a Kormány az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004 (X. 8.) Korm. rendelet módosításáról szóló 23/2010 (II. 11.) Korm. rendeletet, amely 2010. február 26-án lépett hatályba.

A módosításnak több oka is indokolt volt; egyrészt az élőhelyvédelmi és a madárvédelmi irányelv kapcsán az Európai Unió által indított kötelezettségzegési eljárásban felmerült problémák kezelését szolgálta, másrészt ezek alapján új Natura 2000 területek kihirdetése is megtörténhetett.

A kormányrendelet 39 új, ún. jelölt Natura 2000 területet hirdetett ki, amely alapján teljesítette az Európai Bizottság előírását, amely 7 élőhely, 11 növényfaj, 8 állatfaj esetében írt elő további területkijelölést. Továbbá egy új madárvédelmi terület kihirdetését (Zselic) és egy madárvédelmi terület bővítését (Jászság) tette lehetővé a kormányrendelet módosítása.

Az egyes Natura 2000 területek pontos földrészeinek és térképének kihirdetését az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészeletről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet tartalmazza, amely 2010. május 26-án lépett hatályba.

E két jogszabály kihirdetésével befejeződik a Natura 2000 területkijelölések folyamata. (Erdészeti Lapok CXLV. Évf. 7-8. szám, 2010. július-augusztus)

- Az új erdőtörvény felülvizsgálat során csak további **gazdálkodási korlátozásokat írtak elő, néha teljesen szakszerűtlen megfogalmazásokkal** (pl. kiemelten fontos odvas fák fenntartása március 1-től augusztus végéig az erdőben semmiféle tevékenység, csak védelmi feladat folytatható stb.) amelyek erdőgazdaságunként több százmillió forint gazdasági veszteséget jelentenek egy-egy erdőgazdaságnak, főleg a véghasználati korok (pl. bükk) felemelésével és az erdőgazdaságunként 50-68%-ban védettség alatt lévő területekkel.
- **Az új erdőtervezési körzetek egyáltalán nincsenek tekintettel** az erdőgazdasági egységeknél (Zrt.,magán) **meglévő erdészeti** igazgatósági stb. **gazdálkodási területekre**. Települések maradnak ki üzemtervezéskor, a korábban történő üzemtervezéshez képest. (Balázs,2010)

Az erdészeti szakpolitikánkat tovább módosítja az a **változás**, hogy az **erdőgazdaságok a Magyar Fejlesztési Bankhoz (MFB) tartoznak**.

Az Országgyűlés 2010. június 08-án elfogadta az állami vagyonnal való felelős gazdálkodás érdekében szükséges törvények módosításáról szóló törvényjavaslatot.

A június 17-én hatályba lépett 2010. évi LII. törvény szerint a Nemzeti Vagyongazdálkodási Tanács megszűnik, az állami vagyon felett a tulajdonosi jogokat a vagyon felügyeletért felelős miniszter-jelenleg a nemzeti fejlesztési miniszter- gyakorolja.

Jogszabállyal módosították, az állami erdészeti társaságok feletti tulajdonosi jogkört. **A Magyar Állam nevében a tulajdonosi jogok gyakorlója a Magyar Fejlesztési Bank Zrt.**

Így a korábban az MNV Zrt.-hez, illetve a HM-hez tartozó erdőgazdaságok is (22 társaság) június 17-től, egységesen a módosított feladatkörű MFB Zrt. szervezésébe tartoznak. (Erdészeti Lapok CXLV.évf.7-8 szám (2010.július-augusztus)

Az Országgyűlés Mezőgazdasági Bizottsága úgy döntött, hogy több fontos témát kíván napirendre tűzni a nyílt napok keretében.

Ehhez erdészeti témát tekintve létre kellett hozni az **Erdészeti Albizottságot**, amit **indokolt**, hogy **az erdőnek megélhetési forrás, környezetvédelmi és gazdasági szerepe van**.

Sok a magánerdő és annak harmonizálni kellene az állami érdekekkel is.

Megújuló energia. Kell-e ehhez csak energia-erdő, vagy nem kell, mint az egyik lehetséges megújuló energia. Lehet eltérő vélemény a környezetvédelem és az erdőgazdálkodás között, de az egyértelmű, hogy az erdészek körében egységes a gondolkodás. Ezt bizonyítja, hogy az Országgyűlés Mezőgazdasági Bizottsága Erdészeti Albizottsága 2010. októberben er-dészeti nyílt napot rendezett az Országház Felsőházi termében, „Erdészeti erőfor-rások a Kárpát-medencében” címmel, melyen 800 erdész vett részt.

Dr. Schmitt Pál köztársasági elnök köszöntőjében az alábbiakat mondta el:

„Az erdő, jövőnk záloga, fenntartható fejlődés alapja, az ember életéhez fontos elem. Az erdő sokaknak társadalom- /közjóléti munkahelyi, gazdasági, stb. szerepet tölt be. Jelenleg az erdő 40%-a magánerdő, amely szintén az állami erdőkkel együtt nemzeti kincs, nemzeti vagyon, egységes kezelése szükséges.

De az is ismert, hogy akad probléma is, mint például az erdei vadkár kérdése a sok bekerített erdő-sítés, őshonos fajok védelme, az áradások.”

A köztársasági elnök véleménye szerint: „az ember túlfeszíti a húrt a természettel szemben”

„Igaz, hogy az erdők 35%-a védelmi erdő, amely sokféle jellegű a jogszabályi felsorolásban. Ez már bizonyítja, hogy az erdő közvetlenül szolgálja az ember érdekét, mint fenntartható fejlődés, az ember érdeke. Ugyanakkor az ember terjeszkedése sok gondot okoz az erdőnek, ezt és az erdő értékét, szerepét az egész Kárpát-medencére lehet érteni.”

A Köztársasági elnök átnézte az Magyar Alkotmányt. Vajon foglalkozik-e az erdővel? **Nincs az Alkotmányunkban az erdőről egyetlen szó sem.** Felhívta az új Alkotmány készítőinek figyelmét Dr. Schmitt Pál arra, hogy az új Alkotmányból ne maradjon ki az erdő.

Fontos feladatot fogalmazott meg az Országos Erdészeti Egyesület számára, miszerint: Foglalja össze az erdőre, erdőgazdálkodásra vonatkozó meglátásait, javaslatát!

Dr. Semjén Zsolt, a Magyar Köztársaság nemzetpolitikáért felelős miniszterelnök-helyettese, a nyílt nap megnyitóján elmondta, hogy:

„Most új feladatok jelentkeznek. 500 000 embernek van erdeje. Fel kell tárni, hogy az erdő megkapja -e a társadalomtól, amit megérdemel. Ugyanis az erdő, az erdőgazdálkodás, több mint a mezőgazdaság egy ága, mert az erdő -gazdaság önálló és több.”(Balázs,2010)

Dr. Bognár Lajos a Vidékfejlesztési Minisztérium helyettes államtitkára „Az erdő, mint a legsokoldalúbb erőforrás” címmel adott tájékoztatást a szaktárca véleményéről. Ismertette, hogy az **Országos Erdőállomány Adattár** szerint hazánk területének **20-25%-át fedi erdő**, amely területen 350 millió m³ a lábön álló faállomány. Az éves folyónövedéknek (fa gyarapodás, „hízás”) csak 70%-a kerül évente kitermelésre.

A magyarországi erdőknek jól követhetően mintegy 200 éves az ismert története, és jelenlegi becslés értéke 2000 milliárd forint.

A szakember kiemelte, hogy a **Nemzeti Erdőprogramot, mint középtávú programot, 2006-2015-ig terjedően meg kell valósítani.**

To-vábbi adatközlésben rögzítette, hogy **350 ezer hektár erdő áll természetvédelmi védelem alatt és további 200 ezer hektár pedig a Natura 2000 védelem alatt szerepel.**

Fontos megállapítása volt a helyettes államtitkárnak, hogy „az erdő az erdészek kezében jó helyen van”, majd felsorolta a következő évek legfontosabb feladatait, abból is kiemelten a 2013 utániakat. Mint megtudtuk, ki kell használni az **EU erdőkre vonatkozó támogatását** (csekély nemzeti támogatás mellett); a meglévő támogatásokkal, sokkal jobban kell élni, **szükséges az erdő növelése, fenntartása, művelése, be kell tartani a természetvédelmi előírásokat, korlátozásokat.**

Jakab István, az országgyűlés alelnöke, az Országgyűlés Mezőgazdasági Bizottságának, erdészeti albizottsági elnöke „Nyissuk ki a kapukat az erdőgazdálkodók vidékfejlesztési feladatai előtt” címmel adott tájékoztatást.

A szakember a következőket mondta: **„A vidékfejlesztést új erdők telepítésével kell elősegíteni, amik új, szakképzett munkaerőnek adnak munkát, például a tisztítás, nyésés, ápolás munkálataival.** Az EU elfogadta a megemelt erdő-sítési egységárait, amelyek segítségével most már el lehet érni évi 15-18 000 ha. új erdő telepítését.”

Kitért arra a ma még fennálló problémára, ami szerint a befejezett erdő-sítések ápolására, nyelési munkákra, tehát a fenntartásra biztosítani kell az állami támogatást. Ami eddig részben elmaradt, ugyanis 2600 hektár folyamatban lévő erdő-sítés fele ápolatlan maradt. **Elmaradt szakmai döntéseket kell meghozni, mégpedig az érintett erdő-tulajdonosok, erdőgazdálkodók számára kiszámítható formában,** mert enélkül nem lehet

megfelelő erdőgazdálkodást folytatni. **Egyszerű, a tulajdonos által is olvasható törvényekre van szükség, hogy a vidék zöld gazdasága fejlődjön.**

Dr. Sebestyén Róbert, a Nemzeti Föld-alap elnöke „Az állami erdők szerepe Magyarországon” címmel tartott előadásában elmondta, jelentős nagyságú Natura 2000 alá tartozó erdőkkel foglal-kozik az NFA (Nemzeti Föld Alap). Ezeket az erdőket a terü-letileg illetékes Zrt.-k vagyongazdálkodási szerződéssel használják. A vagyongazdálkodási szerződéseket meg kell újítani, mert lejárnak ebben az évben. Csak cserével lehet állami erdő tulajdonjogát megszerezni, úgy, hogy cserénél értékesebb erdőt kapjon az állam. A szakember kijelentette, hogy az állami erdők forgalomképtelenek. (Balázs,2010)

5. 13.5 A fenntartható erdőgazdálkodás erdővédelmi elemei

A **fenntartható erdőgazdálkodás**, amelyet az **Európai Unió** különösen a **vidékfejlesztésen keresztül támogat**, az erdők szintjén fontos eszköze a szakpolitikai elképzelések gyakorlatba való átültetésének.

A **fenntartható erdőgazdálkodás erdővédelmi elemei** egyebek mellett a következők:

- **Erdőtelepítés**, mely révén új faállomány jön létre, az arra alkalmas élőhelyeken a szénmegkötési képesség és a biológiai sokféleség növelése, az emberi települések és a kultúrtájak védelme, s egyúttal a hosszú távú termelési teljesítmény növelése érdekében,
- **Tűzvédelmi intézkedések**, például a gyúlékony anyagok kezelése, tűzvédelmi pászták, erdei utak, vízvételi pontok kialakítása és fenntartása, a fafajok megfelelő megválasztása, a tűz pusztító terjedésének megakadályozása helyhez kötött erdőtűz-megfigyelő létesítmények és kommunikációs berendezések segítségével,
- Megfelelő **erdészeti üzemtervek**, amelyek az élőhelyek viszonyaihoz jobban alkalmazkodni tudó fafajoknak vagy -fajtáknak, illetőleg a változatosabb génállománnyal rendelkező fajoknak kedvezve elősegítik az erdők fajösszetételének alkalmazkodását,
- A fák fenntartható mobilizálása és kitermelése, valamint az **erdészeti műveletekkel kapcsolatos olyan beruházások**, amelyek **növelik az erdőknek az éghajlatváltozás hatásaival szembeni stabilitását és ellenálló képességét**, egyben csökkentik az erdőtűzek és viharok előfordulásának és a kártevők pusztításának kockázatát,
- A termőhely adottságaihoz és az **éghajlati viszonyokhoz jobban alkalmazkodni tudó fafajok aktív kiválasztása**, adott esetben és lehetőség szerint **természetes újulat felhasználásával**,
- Az **endemikus** (bennszülött) **génkészlet megőrzése** és a meglévő génállományból a várható természeti viszonyokhoz leginkább alkalmazkodni tudó elemek kiválasztása. Ehhez esetenként új fajták vagy fajok betelepítésére is szükség lehet,
- **Új kártevők és betegségek, valamint kórokozó-átvivők** (pl. a fenyőfa fonalférge Portugáliában) nemzetközi kereskedelem útján történő **behurcolásának megakadályozása**. (COM,2010)

6. 13.6 Erdészeti információcsere az Európai Unióban

Az erdőkkel kapcsolatos döntéshozatal akkor jár minden érintett számára a legtöbb társadalmi-gazdasági és ökológiai előnnyel, ha az erdészeti erőforrásokról és azok állapotáról megfelelő információk állnak rendelkezésre.

Az EU az ENSZ Éghajlat-változási Keretegyezménye és a Biológiai Sokféleség Egyezmény értelmében **jelentéstételi kötelezettséggel tartozik**, a jelentéseknek pedig megbízható és következetes **erdészeti információs rendszereken kell alapulniuk**.

Az erdőkkel kapcsolatban jelenleg **több különböző szinten is léteznek adatok**:

- **Erdőnyilvántartások:** Az erdészeti erőforrások szükséges adatainak legnagyobb részét **nemzeti erdőnyilvántartások tartalmazzák**. Mivel az adatok szerkezete nem egységes, felhasználásuk uniós szinten korlátokba ütközik. (14. modul: Erdőrendezés, erdőtervezés, erdőtérképezés)
- Az erdő nyilvántartási rendszereket **ki kell terjeszteni** annak érdekében, hogy a fatermelési szempontokon túl, a **társadalmi-gazdasági információkra is** kitérjenek.
- Az **integrált igazgatási és ellenőrzési rendszer**, amely nemcsak a közvetlen kifizetések igazgatására és ellenőrzésére szolgál, hanem bizonyos **vidékfejlesztés-politikai területalapú intézkedéseket is magában foglal** (pl. agrár-környezetvédelmi erdőgazdálkodási intézkedések).
- **Az erdők állapotának figyelemmel kísérése (monitoring):** Az uniós jogszabályoknak megfelelően 1987-től 2006-ig, azaz a Közösségen belüli **erdők és környezeti kölcsönhatások megfigyeléséről** szóló rendelet (Forest Focus, a 2152/2003/EK rendelet) hatályának lejártáig a tagállamok „**kiterjedt és intenzív monitoring keretében**”követték nyomon az **erdők állapotát**. 2007 óta e tevékenység szabályozására nincs uniós jogalap, de a Life+ (a 614/2007/EK rendelet) program „FutMon” projektje várhatóan monitoring elemekkel bővül a jövőben.
- **Az erdőtípusok osztályozása:** Az Európai Környezetvédelmi Ügynökség olyan erdészeti tipológiát dolgozott ki, amelyet végső soron az erdők **ökológiai alapú értékeléséhez lehet majd használni**, ám egyelőre csak néhány tagállam tesztelte erdészeti információs rendszerén belül. Alkalmazása még jelentős technikai munkát és erőforrásokat igényel.

Az európai erdészeti adatbázis az erdőkkel kapcsolatos információk legfontosabb tárháza kíván lenni.

Jelenleg azokat a **részletes területi adatokat** tartalmazza, amelyeket a korábbi uniós rendelkezések értelmében, illetve korábbi projektek nyomán gyűjtöttek össze. Az **Eurostat** éves kimutatást ad a **fatermelésről** és – **kereskedelemről**. A statisztikák elkészítésekor az adatok segítségével modellezhető az **éves fahasználat széntartalma**, azaz az erdőkből kitermelt fák szénttartalmának megjelenése a fából készült termékekben. Az Eurostat emellett **éves gazdasági mutatókkal is szolgál** az erdészet, a fakitermelés és az erdőkre épülő faipari ágazatok vonatkozásában.

Az Európai Unióban jelenleg nem működik olyan rendszer, amely nyomon követné a kártevők tömeges megjelenését, ám ha figyelembe vesszük az éghajlatváltozás várható hatásait a kártékony szervezetek terjedésével kapcsolatban, indokolt lehet ilyet létesíteni. Mivel nem álltak rendelkezésre összevethető és ellenőrizhető adatok, nem lehetett teljes képet alkotni az erdészeti műveletek üvegház hatású gázok-mérlegéről és annak biológiai sokféleségre gyakorolt hatásáról.

A EU erdészeti cselekvési tervének értékelése a **meglévő erdészeti információs rendszerek fejlesztésére** szólított fel.

Jóllehet számos tagállam a saját céljait legteljesebb mértékben kielégítő erdészeti statisztikákkal rendelkezik, azok uniós vagy globális szinten nem mindig szolgálnak használható adatokkal.

Javíthat az erdők használatával, funkcióival és végső soron az erdők védelmével összefüggő információk minőségén, ha a jelentéstétel összehangolt és a mutatók teljesebb készletén alapul.

Pontosabb adatokra van szükség az erdők szénkészletével, illetve a kitermelt fából készült termékek szénmegkötésével kapcsolatban is annak érdekében, hogy az erdők és az erdészeti tevékenységek továbbra is eredményesen hozzá tudjanak járulni az éghajlatváltozás hatásainak mérsékléséhez. (COM,2010)

7. 13.7 Jövőkép, jogharmonizáció Magyarországon

Kijelenthetjük, hogy napjainkban létező osztatlan közös tulajdonokat a kényszerűség szülte hazánkban.

Az erdők privatizációja a korábbi időszak szellemi öröksége révén nem jelentett valódi előrelépést. A változásnak egyszerre kellett volna bekövetkeznie a jogszabályokban, a természetben és a „fejekben”. A rendszerváltást és az ahhoz kapcsolódó politikai változást a társadalom elégedetlensége indukálta. Jogos igények merültek fel a tulajdon és használatok oldaláról. A viszonylag gyors változás során a jogszabály alkotók és a döntéshozók nem tudtak lépést tartani az igényekkel, és a frissen szerzett hatalom, valamint a gazdasági kiszámíthatóság érdekében csak félig biztosítottak lehetőséget az igényelt átalakulásra. (Balogh,2010)

Az erdő természeténél fogva alkalmas a közös gazdálkodásra. Mind térbeli kiterjedése, mind életciklusa túlmutat az egyszemélyi kezelés lehetőségein. Nem véletlen, hogy a közös gazdálkodásnak mindig is voltak hagyományai.

7.1. 13.7.1 Törvényi módosítások

A XX. századtól vizsgálva az eseményeket láthatjuk, hogy a közös gazdálkodásra törvény kötelezi a tulajdonosokat. Ez a kötelezés szűkíti az egyénnek a tulajdonával való rendelkezési lehetőségeit. Az 1961 évi, az 1996 évi és végül a 2009 évi erdőtörvény is, még mindig a közösség felé kényszerítés módszerét tartalmazza. A 2009 évi XXXVII. törvény 17.§ alapján a tulajdonosok társult erdőgazdálkodási tevékenységet kötelesek folytatni, ha a földrészletnek több tulajdonosa van.

Ez még tovább szigorodik azzal, hogy **ha az erdőrészlet több földrészletből áll és a földrészletek különböző személyek tulajdonában vannak, akkor is társult erdőgazdálkodást kell folytatniuk.** Ennek fennállásakor pedig a tulajdonosoknak az erdőt egy személy használatába kell adniuk.

Az ellentétes irányú folyamat szabályozása az 1996-os erdőtörvényhez hasonlóan elég szűkszavú és határozott. A **2009 évi XXXVII. törvény 86. § (2) szerint ugyanis megosztással csak olyan erdőművelési ágú földrészlet vagy alrészlet alakítható ki, amelynek szélessége átlagosan legalább harminc méter, és területe az erdő természetességi állapotától függően három, illetve másfél hektárnál nagyobb, kivéve, ha a megosztás célja erdő igénybevétele.**

E mellé párosul az a meghatározás, ami nem egy konkrét számhoz köti a megosztás lehetőségét, hanem teret ad a szakmai szempontú vizsgálatnak is. E szerint **az erdőt két vagy több földrészletre csak abban az esetben lehet megosztani, ha az a fenntartható erdőgazdálkodást nem veszélyezteti.**

A kialakult törvényi szabályozás úgy próbálja az erdő érdekeit védeni és értékeit megőrizni, hogy közben nem vesz tudomást a tulajdonjogi igényekről.

Ez semmiképpen nem járható út, mert, ahogy azt az eddigi tapasztalatok is mutatják, a **tulajdonnal való rendelkezés korlátozásával olyan érdektelenség alakulhat ki, ami nagyobb károkat okozhat hosszútávon az erdőnek és a társadalomnak is.**

A közös gazdálkodásra kényszerítés nem vesz tudomást a tulajdonosok irreális számáról sem, ami viszont ellehetetlenít bármilyen kezdeményezést.

A birtoklási és rendelkezési tudat hiányában a tulajdonos az elidegenítés lehetőségébe tud csak menekülni, ami kedvez a spekulációnak, valamint a külföldiek ingatlanszerzésének.

Ezek mellett az erdő védelméről való gondoskodás sem történik meg, hiába a fenyegető jogszabály. **A kiút, a több jogszabály együttes és összehangolt módosításában kell, hogy legyen.**

A törvénymódosítás feladatai:

- az oszthatlan közös tulajdonokon a tulajdonosok irreális számának csökkentése,
- a tulajdonosi szám további növekedésének megállítása,
- a közös rendelkezés feltételeinek enyhítése,
- ideiglenes állami beavatkozás a tulajdonjogi rendezésbe,
- erdők újraosztásának lehetősége,
- az erdők megosztási feltételének módosítása,
- gazdálkodói rendszer magasabb szintű integráltsága, valódi működő erdészeti üzemek létrehozásának támogatása. (Balogh,2010)

7.2. 13.7.2 Erdők megosztásának módosítása

Az erdők oszthatóságának területi korlát nélküli engedélyezésével az állami irányítás aggályai az alábbiak lehetnek:

- **Amennyiben az erdők tulajdonjogilag felaprózódnak, úgy a gazdálkodás lehetetlenné válik.** Az adásvételek során apró mozaikos tulajdonok alakulnának ki. A szomszédos kis tulajdonosok nem tudnának megegyezni egymással és roppant elaprózott tulajdoni szerkezeten nem lehet majd egymással összehangolt szakszerű beavatkozásokat végezni az eltérő igények miatt.

Ehhez párosulna még az önálló tulajdon forgalomképesé válása is, ami lehetőséget adna a nagyobb mértékű spekulációra. Amennyiben nem lenne alsó korlátja az aprózódásnak, úgy az erdő „térbeli felbontása” alá kerülne a birtokméret. Ez azt jelentené, hogy véghasználati korban szélsőségesen kis birtokok esetén egyes tulajdonosok területére esne fa, míg másoké nem. Ilyen szélsőséges irányba természetesen nem szabad és nem is kell elmenni. Úgy kellene a törvényt módosítani, hogy **az erdőtulajdont ugyan szét lehessen osztani, de oly módon, hogy területi korlát helyett a feltétel az ésszerű gazdálkodás megvalósíthatósága legyen.**

Az erdőt két vagy több földrészletre akkor lehessen megosztani:

- ha az erdészeti hatóság az erdő térbeli kiterjedését és alakját megfelelőnek tartja a gazdálkodás folytatásához,
- ha a keletkező földrészleten az erdő életciklusának minden fázisában úgy végezhető el az állomány védelmével, nevelésével és használatával összefüggő feladatok (beleértve az anyagmozgatást is), hogy azok az érintkező termőföldeken (erdő és egyéb is) a tulajdonos, és a földhasználó számára kárt és hátrányt nem okoznak,
- ha nem minősül károkozásnak, ha szükséges beavatkozások kapcsán előzetes megegyezés alapján kártérítésben részesül a kárt szenvedő jogosult, és nyilatkozik a hozzájárulásáról,
- ha nem nyilatkozhat olyan kártérítésről a jogosult, ami az erdők fenntarthatóságát veszélyezteti,
- ha a fenntarthatóság megállapítására az erdészeti hatóság jogosult,
- ha a megosztás térbeli kialakításához a fentiek alapján az erdészeti hatóságnak is hozzá kell járulnia, illetve javaslatot kell tennie.

Ez a gyakorlatban azt jelentené, hogy megoszthatóvá válnának akár olyan kisebb erdőfoltok is, amelyeket a tulajdonosok saját „oldalukról” használhatnak, vagy úttal érintkezve nem veszik igénybe mások területeit.

A problémásabb részek az erdőtümbök belsejében vannak. Ekkor egy belső területről csak a szomszédos erdőkön keresztül lehet végrehajtani a tevékenységeket. Erre adna lehetőséget az előzetes kártérítési megegyezés, vagy a közös gazdálkodás végzése. Ekkor ugyanis nem kényszerítésből gazdálkodnának együtt a jogosultak, hanem saját jól megfontolt érdekükben közösen, egyszerre hajtánák végre a szükséges munkákat. Vagyis a közös gazdálkodás önszervező módon saját érdekből valósul meg, amit a törvény keretszabályokkal támogat, de nem kötelez. (Balogh, 2010)

Az erdőterületek megosztásának fenti szabályozása sajnos csak abban az esetben elképzelhető, ha abból indulunk ki, hogy a tulajdonosi létszám mindenki számára lehetővé teszi az önálló ingatlan kialakítását. De mi a helyzet azokkal, akik ehhez túl sokan vannak?

7.3. 13.7.3 Állami beavatkozás

Elgondolásunk szerint, **államilag nyilatkoztatni kellene a tulajdonosokat arról, hogy kifejezetten erdőt kíván birtokolni, vagy egyéb típusú termőföld tulajdonjoga is megfelelő számára.**

Ezt azért fontos tisztázni, mert nagyon sok olyan tulajdonos van, aki akaratlanul örökölt részterületet. Számára teljesen mindegy, hogy az erdő vagy nem, mert nem kíván vele érdemben foglalkozni. Nekik fel lehetne ajánlani két lehetőséget. Az egyik szerint az állam megvásárolja a tulajdonrészét. A másik szerint, ha mindenképpen termőföld birtoklása a cél, akkor a tulajdonrészéért cserébe kizárólag állami tulajdonú területeken (akár erdő, vagy szántó is lehetne), a részvények mintájára elméleti tulajdonrészt jegyezhetne. Természetesen a használati értékek egyeztetésre kerülnének és nem terület alapú a csere.

Ha az állam bevásárol apró tulajdonrészeket és cserébe biztosan működő termőföldekről biztosít jövedelmet a tulajdonosoknak, akkor valamiféle garanciára is szükség van, hogy az elcserélt erdőrészek is jövedelmező

lehesse a gazdálkodása. Amennyiben az állami résztulajdon elérné a megoszthatóság feltételeit, akkor az államnak joga lenne az állami rész különválasztásához, a tulajdonosok véleményétől függetlenül.

Ez a szabályozás elindítaná az osztatlan közösből való kilépések folyamatát. Ki tudnának válni azok a tulajdonosok, akik inkább készpénzre váltanák az apró tulajdonrészüket. Ki tudnának válni azok, akiknek nem fontos, hogy pont erdőben legyen tulajdonrészük, de továbbra is termőföld alapú legyen a tulajdonuk. Ez gyakorlatilag egy termőföld részvényt jelentene. Ennek még messzemenő következményei is lennének a forgalomképesség és a tőzsdei jegyzés tekintetében, de ennek teljes körű felméréséhez nincs elegendő ismeretünk.

A kilépők után megmaradnak azok, akik ragaszkodnak az erdő birtoklásához. Az ő számukra adna lehetőséget a fentebb leírt megosztási szabályok módosítása. Itt ismét két út lehetséges. Ha annyian maradnak a kilépések után, hogy megosztható a terület, akkor ez alkalmazható. Ha még mindig többen vannak, mint az ésszerűen kiosztható terület, akkor a mostani rendszer szerint közös gazdálkodásra kötelezettek maradnak. (Balogh,2010)

7.4. 13.7.4 Használati feltételek módosítása

Az erdő megosztását ingatlan nyilvántartás oldaláról is meg kell vizsgálni. Jelenleg az összes tulajdonos hozzájárulása szükséges ehhez a művelethez. Ezt úgy kellene módosítani, hogy a tulajdonosok legalább egy negyedének hozzájárulása elég lenne a közös tulajdonmegszüntetésére irányuló eljárás megindításához, de csak akkor, ha az erdészeti szempontból mindenkinek lehetővé teszi a saját rész külön mérését.

Ezek a szabályok lehetővé tennék a kilépést az osztatlan közösből. A használat tekintetében is lehetne változtatni.

Sok esetben kívülálló személy vásárolt be 50%-nál nagyobb tulajdonrészt, hogy megszerezze a földhasználati jogot. A kisebbségben maradó létszáma és a véleménye innentől kezdve számára indifferens. A törvény szótöbbséget követel meg a hasznosítás tekintetében, de erdők esetében lehetne ezen egy kissé módosítani.

Egyrészt feljebb lehetne emelni ezt az arányt nagyjából 75%-ig, ami jobban reprezentálná a tulajdonosok akaratát.

Másrészt, ha marad a szótöbbség (50% felett), akkor lehetővé kéne tenni, hogy amennyiben a fennmaradó tulajdonosok (szerződést nem kötők) legalább 75%-a külön gazdálkodást szeretne folytatni, akkor használati megosztást kell készíteni, ami alapján kétfelé lehet osztani a területet. Ezt a lehetőséget csak azokon a helyeken lehet választani, ahol a teljes területre bejegyzett gazdálkodó támogatása 75% alatt volt. Nyilvánvalóan ez a beavatkozás hátrányt okozna azoknak a gazdálkodóknak, akik 51-75% támogatottságot élveztek a bejegyzéskor és a teljes területre vonatkozóan már beruházásokat eszközöltek.

Ugyanakkor megvédené azokat a kis tulajdonosokat, akik nem kívánnak a kívülről szótöbbséghez jutó használóval együtt gazdálkodni. A 75%-os arány már elegendően nagy arány ahhoz, hogy valaki valóban használati jogosítványokat szerezzen egy közös tulajdonon. (Balogh,2010)

7.5. 13.7.5 Tulajdonosi szám növekedésének megállítása

A tulajdonosok létszámának változására több tényező is egyszerre hat.

A folyamatosan zajló öröklések során legalább egy örökös mindig van. Ez azt jelenti, hogy a létszám ennek során semmiképpen nem csökken, hanem állandó marad, vagy növekszik.

A résztulajdonok megvásárlása a jelenlegi időszakban általában úgy zajlik, hogy a vevő mindig egy nagyobb résztulajdonhoz szeretne hozzájutni. Senkinek nem célja az, hogy egy kis darabka részt birtokoljon, és ne legyen beleszólása a használati viszonyokba. Az ilyen esetekben a vevők előzetes igényfelmérést tartanak, hogy van-e lehetőség több tulajdonostól megvásárolni a tulajdoni hányad szerinti több mint 50% tulajdonrészt. Az ilyen típusú vásárlások tehát egyszerre és számottevő mértékben csökkentik a tulajdonosi számot. Ezzel azonban, az eladók végképp lemondanak a földtulajdonokról. A vételre pedig leginkább azoknak van lehetőségük, akik megfelelő nagyságú tőkével rendelkeznek.

Az öröklési szabályokon lehetne úgy változtatni, hogy amennyiben az örökölt erdő tulajdonrész már tovább elméletileg nem lenne megosztható, akkor a tulajdonrésznek csak egy örököse lehet.

Amennyiben családon belül kerülnek összevonásra a tulajdonrészek, úgy az ingatlan - nyilvántartási átvezetés, az illeték, valamint egyéb előforduló járulékos állami befizetések alól mentességet lehetne kapni. (Balogh,2010)

8. 13.8 Összefoglalás

A modul ígéretének megfelelően leírta korunk változó környezeti feltételeinek erdészeti kihívásait, a környezet erdőre gyakorolt hatásait. Bemutatásra került az Európai Unió erdészeti szakpolitikája, majd hazánk jelenleg változás alatt levő szakpolitikájáról adtunk tájékoztatást. Az erdővédelem azon feladatairól írtunk, amelyek a fenntartható vagy tartamos erdőgazdálkodáshoz napjainkban elengedhetetlenek. Az Európai Unió erdészeti információcsere jelenlegi helyzetét ismertettük. Jelentős helyet kapott a jövőképzés a magyar erdészeti szakpolitikában, melyet javaslatainkkal, a jogharmonizáció tükrében tettünk meg.

Önellenőrző kérdések:

1. Mit gondol, mennyire vannak felkészülve Magyarország erdei és erdészeti ágazata az éghajlatváltozás jellegéből és nagyságrendjéből adódó kihívások kezelésére?
2. Vélemény szerint, Magyarország erdei jobban ki vannak téve az éghajlatváltozás hatásainak, illetve érzékenyebbek azokra, mint az EU más tagállamainak erdei? Milyen információkra alapozná válaszát?
3. Szükségét látná korai uniós szintű fellépésnek ahhoz, hogy az erdők összes szerepüket fenntartható módon be tudják tölteni?
4. Ön szerint, az EU jelenlegi szakpolitikáival megfelelő mértékű szerepvállalást biztosít az erdők éghajlatváltozásra való felkészítése és biológiai sokféleségük megőrzése terén?
5. Magyarországon, milyen erdészeti szakpolitikai változások történnek napjainkban?
6. Hogyan lehet megvalósítani a fenntartható erdőgazdálkodás végrehajtása során azt, hogy az erdők produktív és védelmi funkciói, valamint az erdők életképessége fennmaradjanak, és az erdők ellenállóbbakká váljanak az éghajlatváltozással és a biológiai sokféleség csökkenésével szemben?
7. Mit tehet az EU, az erdészeti információs rendszerek fejlesztése érdekében?
8. Milyen javaslatokat olvasott a modulban, az erdők megosztásának kialakítási lehetőségeiről?
9. Az állam miként vállalhatja részt, az erdők tulajdonosi szerkezetének átalakításában?
10. Miként lehetséges, az erdők tulajdonosi számának növekedését megállítani?

9. 13.9 A tárgymutató, fogalomtár

Erdővédelmi jelzőlapok

Erdészeti Albizottság

NFA

Országos Erdőállomány Adattár

Nemzeti Erdőprogram

Országos Erdőtanács

Endemikus erdészeti génkészlet

Eurostat

Irodalomjegyzék

BOKU, EFI, IAFS, INRA, *Impacts of Climate Change on European forests and options for adaptation*, 2008

Balázs I., *Az erdőtervény és a kapcsolódó jogszabályok felülvizsgálata*, Magyar Mezőgazdaság,65.évfolyam, 2010

Balogh Livia, *Magánerdő gazdálkodás az egykori ÁESZ Veszprémi Erdőrendezési Irodájának illetékességi területén?*, Szakdolgozat, NYMEGEO Fr T., Székesfehérvár,Ig-76/2009. 2010

Etv.: 2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről

Halász, G., Gémesi, J., - Mészáros, K.: *Nemzeti Erdőstratégia és Erdőprogram Magyarországon V.rész (A társadalmi vita tapasztalatai)*, Erdészeti Lapok CXXXVIII.évf., Budapest, 2003

Hirka et.al.: *Abiotikus erdőkárok Magyarországon (1961-2009)*, Erdészeti Lapok CXLV.évf.7-8.szám, 2010

IUFRO, : *"Making forests fit for Climate Change, a global view of climate-change impacts on forests and people and options for adaptation"* (*Az erdők felkészítése az éghajlatváltozásra: az éghajlatváltozás erdőkre és emberekre gyakorolt hatásainak, valamint alkalmazkodási lehetőségeknél a globális áttekintése*), 2009

COM,(2010): *Erdővédelem és erdészeti információcsere az Európai Unióban: erdeink felkészítése az éghajlatváltozásra*, Erdészeti Lapok CXLV. Évf. 7-8., Brüsszel, 2010

Szabó: *Erdőrendezés, erdőtervezés, erdőtérképezés*, TÁMOP jegyzetek, Tananyagfejlesztés a Geo-ért,14. modul, 2010

<http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/index.en.htm>)

http://ec.europa.eu/agriculture/eval/reports/euforest/index_en.htm)